

Lederboom (*Ptelea trifoliata*)

Uit Noord-Amerika

Het is dit jaar precies drie eeuwen geleden dat de Lederboom vanuit het oosten van Noord-Amerika naar Engeland werd gebracht en in cultuur werd genomen. Anderhalve eeuw later ontstond daaruit een zeer decoratieve geelbladige cultivar, de *Ptelea trifoliata* cv. 'Aurea'.

Ondanks de mooie bloesems, ook geliefd bij vele insecten, en het fraaie gebladerte van de cultivar, zijn beide vrij onbekend gebleven.

134 Geslacht met drie soorten

De Lederboom behoort tot het geslacht *Ptelea* van de Wijnruitfamilie (Rutaceae). De ons bekende Wijnruit (*Ruta graveolens*) en de Skimmia (*Skimmia japonica*), ook prima bijenplanten, behoren ook tot deze familie. *Ptelea*, een merkwaardige naam van het geslacht. Die is afgeleid van de oude Griekse benaming van de lep. De vruchten van de *Ptelea*-soorten vertonen namelijk veel gelijkenis met die van de lep.

Het geslacht *Ptelea* telt maar drie soorten. De Lederboom zijn oorspronkelijk areaal ligt in het zuiden van Ontario, Canada, en in de oostelijke helft van de Verenigde Staten. Hij komt daar veel langs de bosranden voor.

Lederboom heeft de vorm van een grote struik of een kleine boom met bolvormige kruin. De plant wordt in haar oorspronkelijk areaal maximaal 6 meter hoog, in cultuur niet hoger dan 3-4,5 meter.

Eind april, begin mei, verschijnen de bladeren aan de plant. Een blad heeft drie blaadjes, 5-15 cm lang; vandaar de soortnaam *trifoliata*. Verspreid over het bladoppervlak liggen olieklieren, die een scherpe geur verspreiden als de bladeren gekneusd worden. De olieklieren zijn als lichte puntjes te zien als een blad tegen het licht wordt gehouden. Ook de bast van de plant is met olieklieren bezet.

Bloemen geliefd bij insecten

In juni en juli staat de Lederboom in bloei. De bloemen ontwikkelen zich aan het eind van korte bebladerde scheuten die langs de takken of aan het eind daarvan staan. De bloemen staan in een bolvormig schijnscherm. Ze hebben vier smalle kroonbladen, groenachtig wit van kleur, vier daartussen staande meeldraden en een tweehokkig vruchtbeginsel.

Door een vroegtijdig afbreken van de groei van de meeldraden of van de stempels zijn de bloemen in een bloeiwijze soms eenslachtig. Vaak komt daarbij ook nog tweehuizigheid voor, planten met functioneel vrouwelijke bloemen dan wel met mannelijke bloemen. De bloemen verspreiden een onaangename geur. Ze trekken een hele reeks insecten aan, want de nectar wordt onder in de bloem afgescheiden en is daar door de open ligging in de bloemen gemakkelijk bereikbaar. De nectar bevat gelijke hoeveelheden saccharose, fructose en glucose. Uit proeven is gebleken dat bijen de voorkeur geven aan nectar waarin deze suikers in gelijke hoeveelheden aanwezig zijn. Maar in de vrije natuur is die voorkeur nog nimmer aangetoond. Het stuifmeel is geel.

De stamper staat op een korte verhoging, die gynofoor wordt genoemd. Een vreemd woord, maar wie er belang in stelt: gyno is afgeleid van het Griekse gènè, vrouw; en foor van het Griekse phoros, drager. Gynofoor: het vrouwelijke dragend.

In ieder hok van het vruchtbeginsel zitten twee zaadknoppen, waarvan er maar één tot ontwikkeling kan komen en een zaad vormen.

Vermeerdering

In de vrije natuur vermeerdert de plant zich door middel van zaad. In iedere vrucht, het is een nootje, kunnen zich twee zaden vormen. Ze zijn omhuld met een stevig houtachtig weefsel. Rond de vrucht zit een vliezige vleugel, met behulp waarvan het zaad door de wind kan worden verspreid. De vruchten blijven onder normale omstandigheden gedurende de gehele winter aan de plant.

De Lederboom laat zich ook kunstmatig vermeerderen door het maken van zomerstek of afleggers.

Literatuur

Wykes, G.R. (1952): The preferences of honeybees for solutions of various sugars which occur in nectar. *Journal exp. Biol.* 29(4): 511-518.

Lederboom (*Ptelea trifoliata*)

A scheut met bladeren en bloeiwijze; **B** tweeslachtige bloem; **C** meeldraden; **D** stuifmeelkorrel (tricolporaat): 1 equatoriaal, 2 polair; **E** stamper op gynofoor; **F** nootje met vleugel; **G** zaad.